

Вроцлавська міжкультурна політика (2027-2031)

Проект стратегічного документа

Вроцлавський центр соціального розвитку

2026

wrocławskie
centrum rozwoju
społecznego

Urząd Miejski
Wrocławia

Проект документа, підготовлений для громадських консультацій «Якою має бути міжкультурна політика у Вроцлаві?».

Інформація про документ

Документ підготовлено:

Командою міжкультурного діалогу Вроцлавського центру соціального розвитку

ЧАСТИНА 1. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ

1. Від мультикультуралізму до міжкультуралізму (1989-2024)

1989-2013

Вроцлав, розташований на рівній відстані від трьох центральноєвропейських столиць: Варшави, Праги та Берліна, є містом з давніми мультикультурними традиціями. Таке положення поставило його в точку впливу різних культур: польської, німецької та чеської, а також єврейської, що протягом століть формувало його ідентичність. Після Другої світової війни, в результаті майже повного обміну населенням Вроцлав став однонаціональним, польським містом, хоча й диверсифікованим завдяки приїжджим та репатріантам зі східної та центральної Польщі.

Після політичних перетворень у 1989 році перед органами місцевого самоврядування, зокрема у Вроцлаві, постало завдання формувати бренд міста, а також працювати над символічною ідеєю щодо об'єднання місцевої громади. У випадку Вроцлава ця ідея спиралася на мультикультурне минуле міста, тобто бачення гармонійного співіснування багатьох різних і відмінних культур. У дослідницькому та соціальному дискурсі піднімалися питання переваг створення автостереотипу мультикультурного міста (ідентифікованого з позитивними цінностями, такими як повага, відкритість, культурне багатство), який мав служити промоційним цілям міста, і водночас проводилося багато заходів, які нагадували, культивували та розвивали мультикультурну традицію.

У 1990-х роках та на рубежі століть з'явилися ініціативи, що підтримують багатоманітну культурну спадщину національних, етнічних та релігійних громад, що проживають у Вроцлаві. У 1995 році в **районі, де розташовані православні, євангельські, католицькі церкви та синагоги, був створений Район взаємної поваги**. У 2004 році на Карловицях розпочав свою діяльність **Мусульманський культурно-освітній центр**. У 2009 році з ініціативи самоврядування Вроцлава між представниками національних та етнічних меншин, що проживають тут десятиліттями, було укладено меморандум «**Калейдоскоп культур**». Варто наголосити на величезному внеску та ролі організацій, що об'єднують національні та етнічні меншини, у розбудові вроцлавської громади, як на цьому етапі, так і в наступні роки.

З 2003 року діяльність здійснюється в **середовищі ромів та ромні Вроцлава**. Ключову роль відіграли неурядові організації, а також ромські вчителі та асистентки, які підтримували освіту ромських учнів а також адаптацію та інтеграцію ромів до громади Вроцлава. Протягом останніх років успішно реалізується програма підтримки румунських ромів та ромні, завдяки якій остання сім'я покинула табір у 2018 році. Завдання продовжуються на основі програми тренувальних квартир, асистентського супроводу або сусідства та загальноміської інтеграції ромів та ромні.

2014-2022

2010-2019 роки були часом, коли кількість мігрантів у Польщі та Вроцлаві зростає в кілька разів. Це було обумовлено – на національному рівні – запровадженням сприятливих правових рішень, що дозволяли громадянам третіх країн займатися легальною роботою в Польщі, а громадянам України - перетинати кордони Шенгенської зони в межах безвізового режиму, а на місцевому рівні – привабливим для мігрантів та абсорбуючим ринком праці Вроцлавської агломерації. Крім того, події за східним кордоном – незаконна анексія Росією частини Донбасу та Криму в 2014 році спровокували збільшення міграції з України. Політична ситуація в Білорусі також сприяла міграції до Польщі.

Внаслідок демографічних змін Вроцлав став міжкультурним містом, тобто таким, в якому оселялися, користувалися державними послугами, брали участь у суспільному житті міста та налагоджували стосунки з мешканцями на роботі, в школі чи поза їх межами люди різного походження. Новим викликом для міської влади також була ситуація, коли одержувачами міських послуг стали люди, які говорили іншою мовою, походили з країн з іншою культурою або правовою системою.

У відповідь на ці потреби у 2013 році було відкрито перший муніципальний інформаційний пункт для мігрантів та мігранток (**Infolink**, з 2020 року під назвою **WroMigrant**), де нові мешканці могли отримати інформаційну підтримку в офіційних та побутових питаннях. У 2018 році розпорядженням мера Вроцлава була ухвалена **Вроцлавська стратегія міжкультурного діалогу на 2018-2022 роки**, яка координувалася муніципальною одиницею – Вроцлавським центром соціального розвитку. Документ, розроблений за партисипативною моделлю за участі громадських організацій, установ, мігрантів та представників меншин, визначав стратегічні напрямки: **освіта, інтеграція, безпека та співпраця**. Стратегія реалізовувалася у міжсекторальній співпраці - департаментів мерії, муніципальних одиниць, служб та громадських організацій та включала низку заходів, спрямованих як на мігрантів, так і на місцеву громаду.

Це був період виняткової співпраці та відданості між вроцлавськими громадськими організаціями, які долучалися до адаптації та інтеграції мігрантів, зокрема шляхом організації інформаційних та консультаційних пунктів, заходів у школах, навчання для підвищення міжкультурної компетентності як для мешканців, так і для державних служб, а також організації інтеграційних заходів та ініціатив. Істотним елементом цієї співпраці було запобігання конфліктам як у школі, так і в місцевих громадах.

У школах з'явилися діти та молодь, які переїхали до Вроцлава з польськими батьками, які повернулися з еміграції, або ті, хто обрав Польщу як нове місце для проживання. Через мовний бар'єр або труднощі адаптації в новому шкільному середовищі як учні, так і їхні опікуни потребували підтримки. У 2018 році у Вроцлаві стартувала програма **підготовчих класів**, у межах якої іншомовні діти вивчали польську мову у повсякденному спілкуванні, термінологію (наприклад, з математики, природи чи історії), знайомилися з польською культурою та містом, щоб потім, після року навчання перейти до звичайних класів.

Також, спільно з громадськими організаціями, були розпочаті заходи щодо посилення ролі **міжкультурного асистентства** для дітей-іноземців та підготовки інформаційних пакетів для опікунів та батьків дітей, які починають навчання в школі в Польщі.

У 2019 році було призначено **уповноважену Президента Вроцлава з питань жителів українського походження**, а через рік - на знак солідарності з білоруським народом, що бореться за демократію, **уповноважену Президента Вроцлава з питань жителів білоруського походження**. На уповноважених покладено завдання у сфері підтримки меншин та громадян України та Білорусі, які оселилися у Вроцлаві, у процесі їх адаптації та соціальної інтеграції.

Розвинуто внутрішнє та зовнішнє співробітництво (у тому числі в рамках співпраці міст-партнерів), що давало можливість подальшого обміну практиками та впровадження конкретних рішень у сфері міграції та міжкультурної інтеграції на місцевому рівні. Представники Вроцлава брали участь у **роботі комісії з питань Міграції та інтеграції Унії польських метрополій**, у 2020 році місто стало членом **Європейської коаліції міст проти расизму (ECCAR)**. Водночас було призначено **радника Президента з питань толерантності та протидії ксенофобії**, який представляє місто на національних та закордонних форумах, підтримує місцеві антидискримінаційні заходи та займає рішучу позицію щодо проявів ксенофобії. У 2021 році на запрошення Ради Європи Вроцлав приєднався до **Програми міжкультурних міст (Intercultural Cities – ICC)** – як третє польське місто після Любліна та Кракова. Ця програма підтримує місцеві органи влади у формуванні та реалізації міжкультурної та інтеграційної політики. Це також платформа для обміну досвідом між містами та країнами-членами. У тому ж році Вроцлав став першим **Містом відновного правосуддя (Restorative Cities)** в Польщі, що стало визнанням численних заходів, проведених в рамках Вроцлавського центру відновного правосуддя. Одним з найважливіших напрямів діяльності у цій сфері є касадна модель громадських робіт, що здійснюється протягом багатьох років особами, направленими до Вроцлавського інтеграційного центру у зв'язку з вироком про обмеження свободи. У рамках завдань Центру усуваються наслідки вандалізму та мови ворожнечі в міському просторі. Того ж року була створена також **Вроцлавська рада з питань рівного ставлення**, яка виступає консультативно-дорадчим органом у сфері визначення напрямів діяльності, що сприяють розвитку принципу рівного ставлення та протидії всім проявам дискримінації в місцевому житті.

2022-2024

Повномасштабна агресія Росії проти України, яка почалася 24 лютого 2022 року, відкрила ще одну сторінку в історії Вроцлава. Вроцлав був одним з трьох міст Польщі, які прийняли найбільшу кількість біженців з України. На жаль, дуже важко визначити кількість людей, які опинилися у Вроцлаві в перші місяці, знайшовши притулок або переїхавши далі. Станом на травень 2022 року (джерело: Унія польських метрополій, 2022) загальна кількість українців у Вроцлаві оцінювалася у 250,2 тис. (у тому числі дітей - 57,5 тис.). Це був унікальний час для Вроцлава - завдяки солідарності мешканців, досвіду неурядових організацій та довгостроковій міжсекторальній співпраці була організована потужна мережа підтримки біженців. Діяльність також фінансово та організаційно підтримувалася міжнародними організаціями. Також велике значення мала участь мігрантської спільноти, особливо української, яка прибула до Вроцлава до 2022 року та активно брала участь у наданні допомоги своїм співвітчизникам.

У травні 2022 року у Вроцлаві відбувся Круглий стіл органів місцевого самоврядування з метою розробки рекомендацій щодо необхідних правових, системних та міжсекторальних заходів у зв'язку з прибуттям до Польщі понад 3 мільйонів біженців з України. Понад 120 експертів, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій, академій та бізнесу протягом двох днів працювали над «білою книгою» добрих практик та рішень для ключових

галузей, серед яких інтеграція, ринок праці, освіта, житло, безпека, підтримка України. Документ направлено представникам національних органів влади.

У 2023 році було призначено **уповноважену Вроцлава з питань рівного ставлення**, завданням якої є здійснення та координація заходів щодо політики суспільного різноманіття, включаючи політику рівності та захист від дискримінації. У 2024 році була створена міжвідомча **Група з питань політики рівності**, а в структурах Вроцлавської міської ради був створений Департамент соціального різноманіття, який підтримує діяльність у сфері соціальної інклюзії з урахуванням різноманітних соціальних груп.

2. Огляд демографічної та соціальної ситуації у Вроцлаві

На початку слід зазначити, що як центральні, так і місцеві органи влади стикаються з труднощами при розробці комплексної міжкультурної політики через відсутність інтегрованих даних. Це стосується, зокрема, кількості іноземців, які перебувають у країні та в окремих містах. Дані, що використовуються різними установами, наприклад, кількість виданих дозволів на проживання, кількість осіб застрахованих у системі соціального страхування (ZUS), кількість дозволів на роботу, реєстрацій місця проживання, є вибічковими, фрагментарними, а також не консолідованими між собою. Додатковою проблемою є отримання даних, які доступні лише в центральних реєстрах, неможливість деталізувати дані на місцевому рівні для окремих міст.

Місцеві дані

Примітка редактора: Наведені нижче дані були підготовлені на основі наявних джерел у 2022-24 роках. Дані будуть оновлені, наскільки це можливо, відповідно до календаря публікацій політики.

За даними Муніципального управління Вроцлава (джерело: Факультет наук про Землю та природокористування Вроцлавського університету, 2023 р.), станом на 31.12.2022 р. у Вроцлаві **проживало 893 506 осіб**, що робить це місто третім за величиною міським центром Польщі (з посиланням на пункт вище, дані Центрального статистичного офісу - GUS - надають 674 132 особи у 2023 році). Міграції, які суттєво сприяли зростанню населення міста: внутрішні, люди, які приїжджали з інших частин Польщі, але перш за все люди, які приїхали з інших країн з економічних, гуманітарних, наукових та інших причин.

Через вищеописані труднощі неможливо точно визначити кількість мігрантів, які проживають у Вроцлаві, або національну та етнічну приналежність мешканців цього міста. На основі фрагментарних інституційних даних ми можемо з'ясувати, серед іншого, з якої країни походять люди, які реєструють місце проживання у Вроцлаві, скільки іноземних учнів та студентів відвідують школи у Вроцлаві або, наприклад, скільки людей заявили про національно-етнічну ідентичність, іншу ніж польська. Ці дані дають певну картину національно-культурного різноманіття Вроцлава, а також, доповнені додатковою інформацією з інших джерел, дозволяють виявити та оцінити загальні тенденції та масштаби міграційних явищ та пов'язаних з ними викликів на місцевому рівні.

Нижче наводимо короткий опис населення Нижньої Сілезії та Вроцлава з урахуванням (де це можливо) конкретних даних про виокремлені нами соціальні групи та окреслення викликів

та/або потреб, які були визначені для цілей проведення заходів міжкультурного діалогу муніципалітету Вроцлава.

Нижня Сілезія

За даними Управління у справах іноземців (UDSC, портал migracje.gov.pl), враховуючи кількість дійсних посвідок на проживання (у тому числі на тимчасове проживання, постійне проживання, постійне проживання громадянина ЄС та інші), у 2024 році в Нижньосілезькому воєводстві перебувало 94 856 іноземців (станом на 30.10.2024). Більшість становили документи, подані для тимчасового проживання (76 716; що становить 81% від усіх документів), значно менше для постійного проживання (9 971; 10%) або зареєстрованого перебування громадянина ЄС (6901; 7%). Це означає, що у 2024 році Нижня Сілезія була четвертим воєводством у Польщі (після Мазовецького, Великопольського та Малопольського воєводств) з найбільшою кількістю людей з дійсним статусом проживання. Це значне (майже в 4 рази) зростання в порівнянні з 2017 роком, і водночас зниження в порівнянні з 2023 роком, в якому Нижня Сілезія посіла друге місце. Одночасно в період з січня по жовтень 2024 року (22.01-30.10.2024), спостерігалось зменшення кількості іноземців, які наразі перебували в Польщі на підставі посвідки на тимчасове проживання (-10 098 заяв), та збільшення кількості людей, які перебували в Польщі на підставі посвідки на постійне проживання (+797 заяв).

Найбільша група іноземців з дійсними посвідками на проживання - з України (58 369; 61,53%), Білорусі (10 842; 11,43%), Грузії (2407; 2,54%) та Індії (2069; 2,18%). При цьому, в період з січня по жовтень 2024 року (22.01-30.10.2024), кількість всіх звернень осіб з України зменшилася на 12 506 (з 70 875 до 58 369), тоді як у випадку осіб з Білорусі зросла на 2 109 (з 8 733 до 10 842).

Окремо слід звернути увагу на реєстраційні дані громадян України та членів їх сімей, яким надано статус іноземця на підставі Спеціального закону (PESEL UKR). За даними цього реєстру, загалом в Нижній Сілезії перебувало 115 213 осіб з України (станом на 8.10.2024), з яких 60% становили жінки (69 401) та 40% - чоловіки (45 812). Джерело: Відкриті дані, <https://dane.gov.pl/>, станом на 8.10.2024.

м. Вроцлав

Сьогоднішній Вроцлав, безсумнівно, є культурно та соціально багатоманітним містом. За останні роки – через події в Білорусі та Україні – наше місто стало домом для багатьох громадян та громадянок саме з цих країн, які утворюють дві найбільші групи мігрантів у Вроцлаві.

За реєстраційними даними Вроцлавської мерії (дані на 29 лютого 2024 року), найбільше мігрантів приїжджало з України – 13 402 особи (що становить майже 56% мігрантів, зареєстрованих у Вроцлаві) та Білорусі – 5 091 особа (21%). До наступних представлених груп належали громадяни Росії, Індії, Італії, Німеччини та Туреччини (прибл. 2%). Як зазначалося, реєстраційні дані не дають повної інформації про фактичну кількість іноземців, які проживали у Вроцлаві, оскільки зобов'язання щодо реєстрації іноді не виконувалися мешканцями, які перебували тут як тимчасово, так і постійно. Однак дані дають нам ознаки тенденцій - наприклад, збільшення частки білоруської громади серед усіх зареєстрованих іноземців Вроцлава: з 5% у 2017 році до 21% у 2024 році.

Останніми роками кількість дітей та молоді з досвідом міграції, які навчаються у школах Вроцлава, постійно зростає. За даними Департаменту освіти мерії Вроцлава, за останні 7 років

кількість іноземних учнів зросла майже в 10 разів – з 1263 у 2017 році до 12 380 у 2023/2024 навчальному році. Найбільша група – учні з України (10 199 осіб, що становить 82% від усіх дітей-мігрантів) та Білорусі (1 708 осіб, 14%), решта 4% – учні з інших країн. 1733 дитини-мігранти відвідують дитячі садки (1408 з України, 209 з Білорусі, 116 з інших країн), 8247 – навчаються в початкових школах (6735 з України, 1157 з Білорусі, 355 з інших країн), 2400 – у середніх школах (2056 з України, 342 з Білорусі, 2 з інших країн). Джерело: Департамент освіти мерії Вроцлава, станом на 09.2023 р.

Динаміка кількості іншомовних учнів відображається у попиту на кількість підготовчих класів у початкових та середніх школах: у 2019 році створено 11 підготовчих класів, у 2022/2023 навчальному році – 62 (навчальний рік після початку повномасштабної російської агресії в Україні) та у 2023/2024 навчальному році – 29 (у зв'язку зі зниженням інтересу до цієї форми навчання). З вересня 2024 року для всіх дітей та молоді з України запроваджено обов'язкове шкільне навчання, внаслідок чого до шкіл також долучилися нові групи учнів, які раніше функціонували поза спільнотою польської школи.

Про привабливість Вроцлава для студентів з-за кордону свідчить зростаюча кількість **іноземних студентів та студенток**, які навчаються у вроцлавських університетах. Загалом у 2023 році у Вроцлаві **навчалися 9090 іноземних студентів та студенток** (з них найбільше: з України – 4778, Білорусі – 986, Туреччини – 355 та Німеччини – 329). Це робить Вроцлав **другим** (після Варшави) академічним центром у Польщі, який іноземні студенти обирають найчастіше. Порівняно з 2015/2016 навчальним роком — це збільшення майже удвічі (на той час – 4661). Джерело: Агентство розвитку вроцлавської агломерації (ARAW), станом на грудень 2023 року.

У свою чергу, про зростання активності мігрантів на ринку праці свідчать, зокрема, дані **Повітового управління праці (PUP)**. У 2023 році роботодавці зареєстрували 21 274 заяви про доручення роботи іноземцям. Хоча ця цифра значно нижча, ніж у попередні роки (у 2020 році – 75 212, у 2021 році – 79 079, а у 2022 році – 40 810). Ця зміна структури є наслідком запровадження спрощень за спеціальним законом про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом, внаслідок чого роботодавці легалізували роботу громадян України шляхом подання повідомлення про працевлаштування. Роботодавці подали 60 760 таких повідомлень у 2023 році, що разом із деклараціями про доручення роботи іноземцям дає цифру **82 034**, тобто майже на 3000 більше, ніж у попередньому рекордному 2021 році.

Крім того, видано 579 довідок про внесення заяви до реєстру заяв на сезонні роботи та 1860 інформації старости щодо 26 826 робочих місць, про можливість задоволення кадрових потреб роботодавця на підставі реєстрів безробітних та шукачів роботи (або про негативний результат організованого для роботодавця прийому на роботу з заявою про намір працевлаштувати іноземця).

На завершення варто додати, що Вроцлав та Нижня Сілезія є культурно та соціально багатоманітними територіями також завдяки **представникам національних та етнічних меншин**. Згідно з останніми даними перепису 2021 року, **національну та етнічну ідентифікацію**, крім польської, заявили понад півмільйона людей **по всій країні**, але **приналежність** до іншої нації або етнічної громади вказали понад 900 000 осіб. У Нижній Сілезії іншу ніж польська ідентифікацію вказали близько 48 000 жителів, більшість з яких – українську (майже 10 000 осіб), німецьку (прибл. 9 тис.), лемківську (5,5 тис.), сілезьку (4 тис.).

Потреби мігрантів на основі досліджень в українській та білоруській громадах

Нові мешканці та мешканки сприяють зміні соціального, економічного та культурного обличчя Вроцлава, а українська та білоруська громади є особливо важливими для цих змін через їхню кількість. Розуміння їхніх потреб та очікувань щодо міської влади є ключовим для нової міжкультурної політики (та суб'єктів, які її реалізують).

Аналізуючи потреби, які озвучують люди з України та Білорусі, можна вказати, що вони прагнуть рівного ставлення та поваги як повноправні мешканці. Вони хочуть бути прийнятими громадою та щоб до них ставилися з відкритістю та розумінням їх культурної багатоманітності. Вони також готові займатися діяльністю на благо міста та місцевої громади. Вони хочуть піклуватися про найближче оточення, брати участь у місцевих ініціативах та заходах. Також у них є ідеї щодо покращення якості життя в місті: розраховують на коригувальні дії щодо деградованих районів міста, розширення ринку оренди житла або доступ до зелених зон. Це важлива ознака того, що міські рекомендації щодо, наприклад, партиципації у громадських процесах також повинні бути доступні для нових жителів та жителям Вроцлава.

Вроцлав оцінюється вихідцями з України та Білорусі як привабливе та безпечне місто для життя. На їхню думку, це безпечне для мігрантів місто, з гарним громадським транспортом та велосипедними доріжками, зеленими зонами, де мешкають доброзичливі та відкриті люди, з великою діаспорою з країни походження. Загалом, в ньому можна працювати, жити в безпеці та користуватися розмаїтими послугами створеними містом.

Водночас існує низка викликів, серед яких мовний бар'єр залишається одним із найсуттєвіших. Хоча майже кожен третій (близько 31,9% опитаних) знає польську мову та розмовляє нею вільно, проте майже половина з них розуміє польську мову, але не розмовляє нею вільно. Але, що важливо, більшість хоче вивчати (або вже вивчають) польську мову. Це свідчить про необхідність підтримки та розширення курсів польської мови як іноземної на різних рівнях.

Є багато спільного між потребами людей з України та Білорусі, але є й відмінності. Серед **мігрантів з Білорусі** більше людей, які вирішили мігрувати переважно з економічних причин. Це, у поєднанні з тривалістю проживання у Вроцлаві, сприяє побудові відносин з містом, формуванню конкретних очікувань та здійсненню конкретних дій на благо громади. Бачачи місто та визначаючи власну роль у ньому, вони є більш прогресивними, ніж консервативними. Вони приділяють більше уваги громадській участі: вони хочуть вищезазначеного збільшення участі жителів у ухваленні рішень щодо розвитку міста (ради/консультативні органи, консультації), побудови хорошої якості життя (оновлення деградованих районів міста, протидії кліматичним змінам, розвитку громадського транспорту, цифрової трансформації, розвитку зелених насаджень у місті) та рівного ставлення: вони хотіли б, щоб до них ставилися як до жителів, а не як до мігрантів або біженців.

Серед **мігрантів з України** було набагато більше людей, які виїхали з країни примусово. Для них Вроцлав, насамперед, є місцем притулку від війни та відкритим містом, яке дає їм можливість працювати та навчатися. Для міської влади це ознака того, що для них важливі адаптаційні потреби, а також пов'язані гарантуванням відчуття фізичної, соціальної та економічної безпеки. Важливою є можливість працевлаштування, особистісного та професійного розвитку, а також розвиток мовних навичок завдяки участі у курсах (особливо на початковому рівні). Люди з України, які приїхали до Вроцлава через війну, також частіше були зацікавлені в участі в

культурних заходах, адресованих лише українській громаді, що свідчить про необхідність забезпечення відповідних умов для їх організації.

Інша ситуація спостерігається у випадку осіб з України, які приїхали до Вроцлава добровільно. Вони також зацікавлені в курсах польської мови, але гнучко організованими з точки зору часу (у позаробочий час). Вони вказують на необхідність політики інтеграції біженців і мігрантів та організації спільних інтеграційних заходів для поляків та українців. Так само як і для жителів з Білорусі, для них важлива **громадська участь**, і вони хотіли б, щоб міська влада ефективніше контролювала дотримання екологічних норм. І ця група хоче, щоб до неї ставилися як до жителів, а не як до мігрантів або біженців. Дослідження проведено у 2023 році.

ЧАСТИНА 2. ОСНОВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ

Міжкультурна політика Вроцлава визначатиме напрями міжкультурної політики Вроцлава у **2027-2031 роках**. Оперативним документом буде **план дій (на поточний рік)**, що складається з набору конкретних короткострокових дій, які будуть впроваджуватися для поступового досягнення стратегічних цілей в окремих сферах. У плані заходів буде визначено інституційне та міжсекторальне залучення до реалізації конкретних кроків. Зокрема, буде вказано **орган, відповідальний** за виконання завдань, а також **виконавців** із числа муніципальних департаментів та установ і ключових партнерів. План також міститиме опис **цілових груп, термінів виконання, джерела фінансування, очікувані результати** та методи оцінки ключових заходів.

План дій на даний рік та досягнуті результати будуть представлені в рамках **міжсекторальної робочої групи**, до участі в якій будуть запрошені представники наукової спільноти (включаючи представників створеної дослідницько-аналітичної групи з питань міграції при Вроцлавському університеті), представники неурядових організацій (включаючи Вроцлавську галузеву групу з питань міграції та культурно різноманітного суспільства), представники громади мігрантів і національних та етнічних меншин. Міжсекторальна група буде відігравати консультативну роль у моніторингу та плануванні пріоритетних дій. Детальна форма та обсяг співпраці будуть визначені в рамках роботи команди.

В рамках реалізації окремих напрямків можуть бути організовані **робочі групи**, а також інші **дорадчі органи** (наприклад, консультативні органи, ради та команди). Ключовим елементом є участь представників цілових груп, як на етапі планування, реалізації, так і оцінки політики.

Крім того, план дій та його періодичні результати будуть представлені на відкритих засіданнях у рамках серії «Разом до міжкультурності» та опубліковані на сайті www.wielokultury.wroclaw.pl у вигляді плану дій на наступний рік та річних звітів.

Координація завдань в рамках впровадження, реалізації та моніторингу політики, включаючи щорічні плани дій, покладається на Вроцлавський центр соціального розвитку (WCRS). Відділи, офіси, організаційні підрозділи Вроцлавської міської ради будуть залучені до реалізації окремих заходів, а **Департамент соціальних питань здійснюватиме нагляд за належним виконанням**.

1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Зміни в демографічній та соціальній структурі, що відбулися у Вроцлаві після 1989 року, а також геополітичні зміни останніх років, особливо повномасштабна агресія Росії в Україні та політична ситуація в Білорусі, внаслідок яких значно збільшилася кількість людей з України та Білорусі серед населення Вроцлава, призвели до фундаментальних змін у сприйнятті міграції та мігрантів як нових жителів Вроцлава та **роль місцевої громади**.

Сучасна **ідея мультикультурного міста**, що передбачає гармонійне співіснування багатьох різних і відмінних культур, потребує розвитку та фокусу на тому, **що відбувається «між» людьми різних культур** - на культурних відносинах і взаємодії, що сприяють співіснуванню і спілкуванню спільноти, яка складається з нових мешканців і культурно багатоманітної місцевої громади.

Сьогодні ми хочемо розвивати свою діяльність відповідно до концепції **міжкультурного міста, в якому жителі Вроцлава створюють зв'язки та спільноту, засновану на взаємній повазі, незалежно від їх походження, культурної чи релігійної відмінності**. Ми побудували це бачення і хочемо будувати його далі на основі діалогу, на важливості якого ми наголошували в першому стратегічному документі, тобто у **Вроцлавській стратегії міжкультурного діалогу на 2018-2022 роки**.

Ключовим елементом діяльності в найближчі роки буде **багатосторонній та багатоетапний інтеграційний процес що базується на** готовності, можливостях та обмеженнях як місцевого середовища, так і нових жителів міста.

Головною метою є **побудова соціальної згуртованості у багатокультурній громаді Вроцлава**, де мешканці живуть та діють разом у гармонійній та взаємопідтримуючій атмосфері, прагнучи досягти спільних цілей та вигод. Соціальна згуртованість є ключовим елементом стабільності та розвитку суспільства, оскільки сприяє почуттю спільноти, запобігає конфліктам та підтримує довгострокове соціальне благо.

У прагненні до соціальної згуртованості важливо враховувати конкретні сфери та цілі, пов'язані з якістю життя. Основою діяльності є, серед іншого, **знання, які є відправною точкою для проєктування адаптаційних та інтеграційних процесів, увага до міжкультурної комунікації, залучення влади та жителів Вроцлава, рівні можливості у доступі до державних послуг або соціальної партиципації**, яка передбачає активну участь громадян у соціальній діяльності та суспільному житті – як місцевої громади, так і осіб з міграційним досвідом.

Ми віримо, що міжкультурні зустрічі та діалог наблизять жителів Вроцлава **до побудови спільноти мешканців та мешканок, які підтримують та відповідають один за одного, поважають, розуміють та приймають різноманіття**.

Прагнення до соціальної згуртованості вроцлавської громади, побудова соціальної довіри та протидія негативним соціальним явищам є основним напрямком і водночас фундаментами цього документа. Ми переконані, що така спільнота здатна **зміцнити почуття безпеки всіх жителів Вроцлава**.

2. ОСНОВИ ПРОГРАМУВАННЯ ДОКУМЕНТА

У процесі розробки нової політики ми покладаємося на:

- **наш місцевий досвід**, який досі впроваджувався у партнерстві в рамках Вроцлавської стратегії міжкультурного діалогу на 2018-2022 роки (далі: WSDM 2018-2022);
- **залучення до оцінювання WSDM 2018-2022** представників неурядових організацій, громад мігрантів, Муніципального управління Вроцлава, державних служб, різних установ, а також академічної та науково-дослідницької спільноти. Результатом цього процесу було відображення рішень, які були успішно впроваджені, а також тих, які не склали іспит або просто втратили свою актуальність, і які повинні бути замінені новими цільовими програмами;
- **висновки міжгалузевого місцевого та національного співробітництва**, отримані з мережових зустрічей, досліджень, консультацій та реалізованих проєктів, спрямованих на діагностику та реагування на поточні потреби громади;

- **досвід солідарності та співпраці в кризових ситуаціях** (наприклад, пандемія Covid-19 та повномасштабна російська агресія в Україні).

Основою нового документа є також передовий досвід та добрі практики інших міст в країні та за кордоном, зокрема щодо **«Програми міжкультурних міст» Ради Європи** (Intercultural Cities Programme, далі - Програма ICC), до якої Вроцлав приєднався у 2021 році та яка **стала натхненням для нових принципів програми**. Програма ICC, яка об'єднує понад 160 міст світу, **підтримує місцеві органи влади у створенні та реалізації інтеграційної політики** та дає можливість спиратися на джерела знань та досвід мережевих міст. На думку ICC, міжкультурна інтеграція розуміється як **модель політики адресована всьому суспільству, яка припускає багатосторонні зусилля всіх членів даної спільноти** в процесі побудови соціальної згуртованості. Міжкультурність виходить з розуміння того, що **громади процвітають у контакті з іншими, а не в ізоляції та паралельному існуванні**. Вона спрямована на зміцнення міжкультурних взаємодій, які є інструментом побудови довіри та зміцнення соціальної тканини. Фактична соціальна інклюзія нових мешканців базується на переконанні про невід'ємну гідність, рівність доступу до ресурсів та можливостей для всіх мешканців, незалежно від походження, статі, релігії.

Міжкультурна політика Вроцлава є прямим інструментом для досягнення цілі 3.2.4 Вроцлавської стратегії 2050 (3.2.4. *Здоров'я, взаємодопомога, довіра, 4. Підтримка різноманіття та інклюзивність*), серед іншого, шляхом передбачуваного соціального, освітнього та професійного включення мігранток та мігрантів у життя міста. Напрями політичної діяльності залишаються повністю узгодженими з баченням Вроцлава як інклюзивного міста, в якому системна підтримка різноманіття та боротьба з дискримінацією та зміцнення міжкультурних компетенцій є основою взаємної підтримки та інтеграції місцевих громад.

Соціальні зміни, які пережили мешканці Вроцлава за останні роки (в контексті багаторазового збільшення кількості мешканців з досвідом міграції), змушують нас думати не з точки зору «ми - вони» («їхні» потреби, «їхня» культура, «їхня» мова), а з точки зору **сусідів, співкористувачів та співтворців міста**, з якими ми ділимо місце проживання, роботи чи відпочинку. Ця зміна відображається у зростанні лінгвістичної уважності. Мова, яка використовується в публічних дебатах, стає все більш інклюзивною, уникаючи слів «іноземний», «чужий», підкреслюючи схожість та описуючи людей з міграційним досвідом та представників **меншин як нових мешканців**. І ми хотіли б підкреслити таку інклюзивну мову в новому документі.

Ми вважаємо, що перспектива громади також повинна мати безпосередній вплив на дизайн міських послуг, а також на міську політику. Тому ми наголошуємо на необхідності реалізації **концепції міжкультурного міста**, яка полягає в **інклюзивному підході (наскрізна інтеграція)**, тобто прагненні забезпечити жителям міста рівний доступ до загальнодоступних державних послуг та рівні можливості для участі в економічному, соціальному, культурному та політичному житті. Ця концепція поєднується з інтерсекційним підходом, що полягає в тому, щоб ставитися до кожної людини однаково, багатогранно та багатоаспектно - з урахуванням віку, статі, соціального класу, ступеня, рівня функціональних можливостей, культурного походження, сексуальної орієнтації та інших форм ідентичності.

3. СТРУКТУРА ДОКУМЕНТА

Новий документ спрямований на інтеграцію діяльності, що здійснюється міськими департаментами та підрозділами відповідно до компетентностей та у межах покладених на них завдань, із зазначенням нових напрямів діяльності та напрямків багатопланової міжгалузевої співпраці (у тому числі з неурядовими організаціями). У ході роботи над документом було встановлено **11 основних тематичних напрямків**, стратегічних цілей та запланованих заходів для досягнення зазначених цілей.

Діяльність буде спрямована на різні соціальні групи з урахуванням їх конкретних потреб у процесі інтеграції. Завдання будуть виконуватися в процесі співпраці між департаментами, офісами та муніципальними одиницями, неурядовими організаціями, місцевими партнерами, університетами, державними службами та іншими суб'єктами. В рамках заходів будуть створені конкретні ініціативи, проєкти та результати, які будуть включені до річних планів дій, згаданих раніше. Прогрес цих заходів та їх наслідки будуть контролюватися та оцінюватися.

У ході подальшого впровадження політики в кожному з напрямків будуть зазначені: відповідальні за виконання заходів, тобто установи від імені Вроцлавської міської ради, виконавці та ключові партнери, тобто суб'єкти, які беруть участь у здійсненні визначених заходів. Остаточне рішення щодо залучення провідних лідерів та виконавців завдань буде зазначено у ухваленому програмному документі.

4. НАПРЯМИ, ЦІЛІ, ДІЯЛЬНІСТЬ – Поточний предмет I ЕТАПУ КОНСУЛЬТАЦІЙ

- I. Знання та моніторинг
- II. Міжкультурна комунікація, взаємодія та співпраця
- III. Адаптація та громадська участь новоприбулих
- IV. Доступність державних послуг
- V. Освіта дітей та підлітків
- VI. Ринок праці та бізнес
- VII. Місцеві громади
- VIII. Культура
- IX. Запобігання та вирішення конфліктів
- X. Протидія дискримінації та мові ворожнечі, підтримка постраждалих
- XI. Формування кризової стійкості

I. ЗНАННЯ ТА МОНІТОРИНГ

Знання є фундаментальною сферою, яка є відправною точкою для всіх адаптаційних та інтеграційних заходів. На жаль, це також сфера, яка стає викликом на рівні національної політики, оскільки відсутні інтегровані системи збору та моніторингу даних про міграцію на рівні системних рішень. В рамках цієї програми ми впровадимо заходи для розширення доступу до даних на основі існуючих матеріалів, створених різними установами та інституційними міськими ресурсами.

Моніторинг та оцінка також є дуже важливими елементами. Особливо важливо перевірити, наскільки реалізуються поставлені цілі та дії, як у рамках цього документа, так і в оперативних

річних планах. Моніторинг та оцінка можуть вказувати на необхідність переформулювання або розширення діяльності в умовах динамічних змін та викликів (включаючи кризу, міграцію, клімат).

Знанням також слід ділитися, поширювати його та популяризувати, пояснюючи мешканцям, що таке міграція, які виклики з нею пов'язані та чому це важливо для розвитку міста.

Мета: моніторинг міграційних процесів у Вроцлаві, діагностика потреб та викликів, що визначають процеси адаптації та інтеграції, а також забезпечення моніторингу та оцінки цієї політики.

Заплановані дії:

- 1) **співпраця з академічною спільнотою Вроцлава** з метою створення та проведення роботи дослідницько-аналітичної групи з питань міграції (в тому числі у сфері створення інструментів, збору, аналізу, обміну даними про міграцію, моніторингу та оцінки діяльності, що здійснюється в рамках цієї політики);
- 2) **співпраця з вроцлавськими, національними та зарубіжними центрами, організаціями та суб'єктами у сфері обміну знаннями та досвідом, а також проектної співпраці** (включаючи аналіз міграційних тенденцій та геополітичної ситуації, реалізованих національних та європейських політик, програм та проектів);
- 3) **співпраця з неурядовими організаціями, представниками груп мігрантів та меншин а також суб'єктів, що діють у місцевих громадах у сфері діагностики та моніторингу потреб мігрантів та місцевої громади;**
- 4) **співпраця з академічною спільнотою, неурядовими організаціями та іншими партнерами** для реалізації інноваційних проектів у сфері міжкультурної інтеграції;
- 5) **моніторинг та оцінка діяльності, що здійснюється в рамках цієї політики** (на основі розроблених та постійно вдосконалюваних інструментів та методів збору, моніторингу та оцінки даних, включаючи щорічні плани дій);
- 6) **поширення та популяризація знань у сфері міграції та міжкультурної інтеграції** (у тому числі шляхом періодичної публікації статистичних звітів на муніципальних веб-сайтах, організації зустрічей для ознайомлення з даними та результатами досліджень та підготовки інших інформаційних матеріалів).

Виконавці: в т.ч. Вроцлавський центр соціального розвитку, Офіс співпраці з вищими навчальними закладами, Департамент соціальних питань.

Головний координатор: Вроцлавський центр соціального розвитку, Відділ з питань міграції Вроцлавського університету.

Партнери (пропозиція): включаючи громадські організації (у тому числі: Центри локальної активності), академічне та науково-дослідне середовище, установи.

II. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ, ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ

Основою цієї політики та умовою ефективних дій у сфері міжкультурної інтеграції є чітка позиція міської влади щодо залучення та відданості принципам міжкультурності: багатоманітності, рівності та взаємодії. Важливо також залучати міські органи влади та бути готовими до співпраці на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях, включаючи ініціювання та впровадження принципу міжкультурності в рамках конкретних політик.

Міська влада вживатиме заходів для зміцнення міжкультурних компетенцій серед посадових осіб та державних служб, а також лідерів та місцевих громад (у т.ч. Рад мікрорайонів, закладів культури, Центрів локальної активності, молодіжних клубів) та мешканців. Проведені заходи будуть ґрунтуватися на принципах багатостороннього діалогу та обміну досвідом.

Мета: Поширення ідей та цінностей міжкультурної спільноти серед мешканців, залучення міської влади та міжгалузеве співробітництво для реалізації міжкультурної політики.

Заплановані дії:

- 1) **проведення інформаційно-промоційних заходів**, що підкреслюють прихильність до принципів міжкультурної інтеграції, тобто різноманіття, рівності та взаємодії;
- 2) **публічне та рішуче висловлення незгоди представниками міської влади** та вжиття заходів проти подій, що мають ознаки ксенофобії, дискримінації та мови ворожнечі;
- 3) **поширення принципів міжкультурної інтеграції**, в тому числі включення людей з міграційним досвідом у міську політику та програми (інтерсекційність та інклюзія);
- 4) **розвиток місцевого, національного та міжнародного співробітництва** (шляхом активної участі та обміну досвідом у мережах та програмах співпраці, включаючи міжкультурну та інтеграційну політику, сприяння рівності, протидії расизму та дискримінації, а також діяльність для конкретних груп та громад);
- 5) **розвиток співпраці з представниками громад мігрантів та біженців, національних та етнічних меншин**, релігійних груп та громад, інших організацій, установ та груп, що проводять діяльність з міжкультурної інтеграції (включаючи галузеву групу, діалогові/консультаційні зустрічі за формулою, що забезпечує відкритий та рівний доступ);
- 6) **побудова мережі лідерів/послів**, що пропагують цінності та принципи діалогу й міжкультурності, у тому числі в місцевих громадах;
- 7) **розробка платформ для діалогу та комунікації** (наприклад, шляхом організації мережових, моніторингових та інформаційних зустрічей);
- 8) **протидія дезінформації**, яка негативно впливає на соціальну згуртованість (у тому числі шляхом підвищення знань та компетенцій і реалізації нових проєктів у сфері соціальної комунікації).

Виконавці: в т.ч. Вроцлавський центр соціального розвитку, Департамент бренду міста (включаючи Відділ соціальних комунікацій, Офіс міжнародної співпраці), Департамент соціального різноманіття, Департамент культури та спорту, Офіс стратегії міста, Офіс президента, Офіс співпраці з вищими навчальними закладами

Головний координатор: Вроцлавський центр соціального розвитку, Відділ соціальних комунікацій

Партнери (пропозиція): зокрема громадські організації (у тому числі: Центри локальної активності), Ради мікрорайонів, Муніципальна публічна бібліотека, Агентство розвитку вроцлавської агломерації

III. АДАПТАЦІЯ ТА ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ НОВОПРИБУЛИХ

До Вроцлава прибувають як добровільні мігранти (у тому числі трудові мігранти, члени їх сімей, студенти), так і вимушені мігранти - біженці із зон бойових дій та репресовані. Потреби цих груп

можуть бути різними, як і їхні права, тому вжиті заходи повинні враховувати складність ситуації, плани перебування, а на більш пізньому етапі – ступінь готовності до інтеграції.

На початку усім новоприбулим важко знайти нове місце проживання, особливо якщо вони не знають польську мову (або знають її погано). Водночас потреби новоприбулих збігаються з потребами населення в цілому: вони користуються системою державних послуг, освіти, охорони здоров'я, соціальної допомоги, ринку праці чи освіти. Задоволення цих потреб має вирішальне значення, тому дуже важливо надати інформаційну та консультативну підтримку протягом початкового періоду перебування (з урахуванням мовних бар'єрів) та оптимізувати доступність державних послуг, якими користуються жителі Вроцлава. Слід підкреслити, що підтримка мовних компетентностей має враховуватися на рівні національних інтеграційних стратегій та операційних програм із зовнішніх фондів, в рамках яких місто Вроцлав може розвивати діяльність у цій сфері. Важливим викликом у впровадженні підтримки та адаптації є системні формально-правові прогалини, які не враховують потреби людей у важких життєвих обставинах, що вимагає здійснення адвокаційних дій у цій сфері.

Після періоду адаптації відбувається поступовий етап інтеграції. Для багатьох людей важливо вибудовувати почуття спроможності та здатності приймати рішення у формуванні навколишнього середовища, що забезпечується громадською участю. Дії, які дозволяють жителям міста стати важливою частиною процесу ухвалення рішень, також є невід'ємною частиною інтеграції їх у демократичну систему цінностей.

Мета: підтримка адаптаційних процесів, протидія соціальній ізоляції та залучення нових жителів Вроцлава до участі в громадських процесах.

Заплановані дії:

- 1) **інформаційно-консультативна підтримка** (у тому числі шляхом оперативного забезпечення інформаційно-правової підтримки у побутових та службових питаннях, підтримки заходів щодо: налагодження зв'язків, співпраці та комунікації, підвищення якості послуг, обміну досвідом, а також створення та розповсюдження інформаційного вітального пакета для нових мешканців);
- 2) **підвищення знань та компетенцій** з повсякденних, офіційних справ та життя в місцевій громаді (у тому числі шляхом проведення тренінгів, семінарів, занять та зустрічей у сфері спеціалізованих тем, включаючи легалізацію перебування, освіти, ринок праці, соціальну допомогу - а також цінності та принципи суспільного співжиття, історію міста або безпеку);
- 3) **розвиток діяльності та співпраці для зміцнення мовних компетентностей** людей з міграційним досвідом (у тому числі шляхом підтримки у вивченні польської мови для нових мешканців, з особливим акцентом на вразливі групи, включаючи літніх людей, жінок, дітей та молодь, людей, які не володіють англійською або будь-якою з слов'янських мов);
- 4) **розвиток діяльності та співпраці для підтримки дітей та молоді** у вивченні рідної мови, культури та традицій країни походження;
- 5) **реалізація програм адаптації та інтеграційної підтримки осіб**, яким надані права відповідно до законів (у тому числі статус біженця, додатковий захист, статус репатріанта);
- 6) **підтримка осіб, які піддаються ризику соціальної ізоляції**, в рамках системи соціального догляду відповідно до застосованих прав (включаючи соціальну роботу, судову практику,

- підтримку догляду та інші, у тому числі контроль за виконанням обов'язків тимчасового опікуна неповнолітніх, діяльність у сфері освіти з питань протидії домашньому насильству);
- 7) **проведення заходів у сфері соціальної та професійної активізації**, у тому числі для вразливих груп населення в рамках спеціалізованих програм підтримки та системних рішень, включаючи реалізацію соціальної зайнятості;
 - 8) **протидія соціальній ізоляції шляхом вжиття адвокаційних заходів** для повідомлення про системні формально-правові прогалини, що перешкоджають підтримці людей, що опинилися в особливій ситуації, та міжсекторальна співпраця у пошуку нових рішень та реалізації програм підтримки;
 - 9) **розвиток діяльності та співпраці для включення людей** з міграційним досвідом у різні форми міської участі та соціальної активності (у тому числі розробка інструментарію участі та активності з урахуванням потреб культурно багатоманітної громади у консультативно-дорадчих процесах, підтримка нових мешканців у створенні та управлінні неурядовими організаціями, волонтерськими групами);
 - 10) **розробка платформ для міжкультурного діалогу** (наприклад, шляхом організації зустрічей та інших форм співпраці та комунікації з людьми з громади мігрантів, наприклад, у сфері діагностики потреб, моніторингу реалізованих рішень та співпраці в розробці нових заходів).

Виконавці: в т.ч. Департамент соціальних питань (в тому числі: Вроцлавський центр соціального розвитку, Муніципальний центр соціального забезпечення, Відділ суспільної партисипації), Департамент освіти, Департамент культури та спорту, Департамент цивільних питань, Відділ реєстрації актів цивільного стану, Повітове управління праці, Вроцлавський центр інтеграції, Офіс співпраці з університетами, Офіс економічного розвитку

Головний координатор: Вроцлавський центр соціального розвитку, Муніципальний центр соціального забезпечення

Партнери (пропозиція): громадські організації (у тому числі Центри локальної активності), Молодіжні будинки культури, Муніципальна публічна бібліотека.

IV. ДОСТУПНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ

Мігранти в сфері державних послуг мають такі ж потреби, як і інші жителі Вроцлава. Вони користуються послугами державних установ, ринку праці, культурних заходів та соціальної підтримки. Водночас вони часто стикаються з різними обмеженнями: мовними, культурними, технічними чи формальними. Міська влада, реагуючи на різні потреби жителів, прагне поступово збільшувати доступність державних послуг шляхом так званої наскрізної інтеграції. Ця діяльність полягає у врахуванні конкретних потреб (наприклад, мігрантів, осіб з інвалідністю) у загальнодоступних державних послугах. Це включає адаптацію процедур, навчання персоналу, зменшення мовних бар'єрів та забезпечення рівного доступу, що підвищує ефективність інтеграції та добробут.

Важливим елементом є також зміцнення культурного та мовного різноманіття в публічних послугах, відповідно до потреб та компетенцій. Однак слід пам'ятати, що працевлаштування людей з досвідом міграції б умовлене чинними правовими нормами та має відповідати принципам рівності у процесі набору.

Мета: забезпечити рівний доступ до державних послуг, зокрема з ключових питань для мешканців.

Заплановані дії:

- 1) **наскрізна інтеграція державних послуг**, інтеграція міжкультурної перспективи в обслуговування клієнтів та секторальні програми і міську політику;
- 2) **моніторинг категорій** справ, які найчастіше вирішують мешканці з досвідом міграції з метою пошуку та впровадження найкращих організаційних та комунікаційних рішень з точки зору їх ефективного впровадження;
- 3) **розробка навчально-інформаційних інструментів**, включаючи IT-рішення, у співпраці з представниками Вроцлавської міської ради та організаційними підрозділами відповідно до категорій справ та проведених аналізів;
- 4) **зміцнення міжкультурних компетенцій державних служб** (з особливим акцентом на комунікаційні та культурні відмінності, інклюзивну мову, політику рівності та боротьбу з упередженнями та дискримінацією);
- 5) **проведення заходів, спрямованих на зміцнення культурного та мовного різноманіття** в робочому середовищі міських установ, відповідно до принципу рівності та правових умов;
- 6) **вжиття заходів щодо врахування міжкультурної перспективи та рівного доступу** при проектуванні державних послуг у різних сферах, у тому числі: соціальне житло, безоплатне юридичне консультування, соціальна, рекреаційна, спортивна і культурна діяльність, підтримка та допомога, охорона здоров'я, цифровізація послуг.

Виконавці: в т.ч. Департамент соціального різноманіття, Департамент соціальних питань (включаючи Вроцлавський центр соціального розвитку, Муніципальний центр соціального забезпечення), Відділ цивільних питань, Департамент організаційних та людських ресурсів, Департамент соціальних комунікацій, Агентство розвитку вроцлавської агломерації, Департамент нерухомості та експлуатації, Відділ транспорту, Відділ управління дебіторською заборгованістю, Відділ організаційно-кадрової роботи, Центр IT-послуг

Головний координатор: Департамент соціального різноманіття

Партнери (пропозиція): у т.ч. Міське підприємство громадського транспорту у Вроцлаві, Управління доріг та утримання міста у Вроцлаві, Вроцлавські житло, Управління комунального фонду

V. ОСВІТА ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Формальна та неформальна (позашкільна) освіта має дуже великий вплив на якість відносин між мігрантськими та місцевими громадами – також у більш пізньому дорослому житті. Важливо створити умови для інклюзивної освіти, забезпечення рівних освітніх можливостей, заснованих на повазі та відкритості до інших, повазі до прав дитини. Освіта дітей та молоді, їх опікунів та співробітників має великий потенціал для розвитку міжкультурних компетенцій та посилення інтеграційних процесів та протидії упередженням, негативним стереотипам та дискримінації. Також важливо підтримувати педагогічний персонал, лідерів та опікунів у повсякденній роботі.

Мета: створити безпечне, інклюзивне та багатоманітне середовище для дітей та молоді шляхом посилення міжкультурних інтеграційних процесів.

Заплановані дії:

- 1) **впровадження рішень, що підтримують інтеграцію в міжкультурних шкільних спільнотах** (з особливим акцентом на роль, зміцнення компетенцій та стандартів роботи міжкультурних асистентів та підготовку матеріалів, тренінгів, проєктів, що підтримують інтеграційні заходи в міжкультурних класах та шкільній спільноті);
- 2) **розробка, моніторинг та оцінка проєктів**, спрямованих на посилення адаптаційних та інтеграційних процесів у шкільному середовищі (включаючи підготовчі класи, міжкультурних асистентів, міжкультурні, інтеграційні проєкти спрямовані на посилення компетенцій, запобігання конфліктам);
- 3) **підтримка освітніх процесів дітей та молоді з досвідом міграції та їх батьків/опікунів** (шляхом підготовки інформаційних зустрічей, тренінгів, матеріалів, що підвищують знання щодо початку навчання в польській школі, психологічно-педагогічної допомоги, дотримання прав дитини та заходів, спрямованих на включення та залучення батьків та опікунів до активної участі в освітньому процесі дитини та шкільної спільноти);
- 4) **розвиток міжкультурних компетенцій та підтримка педагогічних працівників у школах та закладах дошкільної освіти** (у тому числі шляхом проведення навчання відповідно до ідеї дотримання прав дитини, зміцнення міжкультурних компетенцій, протидії конфліктам та насильству у середовищі однолітків дітей та молоді, управління культурним різноманіттям, психосоціальної та спеціалізованої підтримки та обміну досвідом);
- 5) **розробка освітніх та міжкультурних проєктів серед дітей та молоді**, спрямованих на протидію стереотипам, упередженням та підтримку прав дітей та інтеграцію однолітків (у тому числі шляхом організації тренінгів, семінарів, проєктів);
- 6) **розвиток міжкультурної інтеграційної діяльності дітей та підлітків у рамках позакласних заходів** (у тому числі у місцевих громадах, включаючи дітей та підлітків які перебувають поза системою освіти);
- 7) **розробка заходів у рамках психологічного і педагогічного супроводу дітей та підлітків** (з урахуванням мовного бар'єру);
- 8) **розвиток міжсекторальної співпраці для підтримки людських ресурсів у сфері управління конфліктами та протидії насильству** в середовищі дітей та підлітків (включаючи підтримку спеціалістами).

Виконавці: в т.ч. Вроцлавський центр соціального розвитку, Департамент освіти, Вроцлавський центр розвитку вчителів, Відділ соціального залучення, Відділ охорони здоров'я, Офіс спорту та відпочинку, Офіс співпраці з вищими навчальними закладами

Головний координатор: Вроцлавський центр соціального розвитку, Департамент освіти

Партнери (пропозиція): громадські організації (у тому числі Центри локальної активності), Молодіжні будинки культури, Муніципальна публічна бібліотека

VI. РИНОК ПРАЦІ ТА БІЗНЕС

Ринок праці має вирішальне значення у повсякденному житті як для мігрантів, так і для місцевої громади. Нові мешканці реалізують не лише свої особисті цілі, а й стають частиною економічного розвитку міста. Вони стають частиною процесу обміну знаннями, досвідом, навичками, а створюючи нові підприємства, стимулюють інновації та просувають нові рішення.

Доступ до ринку праці та підприємницької діяльності визначається національним законодавством, тому діяльність міської влади буде зосереджена на інформаційно-консультаційній підтримці, допомозі новим мешканцям знайти своє місце на ринку праці та у бізнесі, а також протидії дискримінації та порушенням трудових прав.

Мета: покращити доступ до інформації у сфері ринку праці, розвитку підприємництва та сприяння рівності у робочому середовищі

Заплановані дії:

- 1) **підвищення знань та компетенцій роботодавців** у сфері правового регулювання працевлаштування мігрантів (у тому числі шляхом спільної організації тренінгів, зустрічей, семінарів);
- 2) **протидія дискримінації та порушенням прав працівників** (у тому числі шляхом організації в рамках міжсекторальної співпраці навчальних курсів, зустрічей, семінарів для роботодавців з питань культурних відмінностей, протидії конфліктам на робочому місці, правил рівності а також сприяння та розширення доступу до інформації та консультацій для працівників з міграційним досвідом щодо прав працівників);
- 3) **підвищення знань та компетенцій мігрантів у сфері ринку праці** (у тому числі шляхом спільної організації тренінгів, зустрічей, семінарів, юридичних та професійних консультацій у сфері легалізації праці, форм працевлаштування, трудового права, обов'язків роботодавця, створення бізнесу, податків та інших);
- 4) **розвиток діяльності, спрямованої на створення міжкультурного бізнес-середовища** (включаючи залучення та підтримку присутності на ринку ключових іноземних інвесторів та інформаційно-консультаційну підтримку);
- 5) **посилення співпраці для створення міжкультурних проєктів соціальної та інтеграційної відповідальності**;
- 6) **розробка заходів, спрямованих на професійну активізацію мігрантів** (у тому числі шляхом тренінгів, кар'єрних консультацій, підтримки груп ризику ізоляції);
- 7) **моніторинг міжкультурного ринку праці** (включаючи ступінь безробіття мігрантів, кількість заснованих іноземцями підприємств, наявні можливості працевлаштування, зайнятість у секторах економіки).

Виконавці: в т.ч. Офіс економічного розвитку, Агентство розвитку вроцлавської агломерації, Повітове управління праці у Вроцлаві, Вроцлавський університет, Офіс співпраці з університетами

Головний координатор: Агентство розвитку вроцлавської агломерації, Вроцлавський центр соціального розвитку

Партнери (пропозиція): у т.ч. Управління Нижньосілезького воєводства, громадські організації

VII. МІСЦЕВІ ГРОМАДИ

Міжкультурна інтеграція відбувається насамперед на місцевому рівні, в місцях повсякденної взаємодії мешканців, тобто в найближчому сусідстві, парках, вулицях, спортивних та дитячих майданчиках. Важливо включити як нових мешканців, так і тих, хто мешкає тут давно у сусідські соціальні мережі, а також проводити заходи для створення місцевої громади. Таким чином будується відкрита та різноманітна громада, яка може протидіяти формуванню

виключених та закритих соціальних груп. Дуже важливо зміцнювати мережі зацікавлених сторін та міжсекторальних партнерств, роль яких має вирішальне значення для місцевої інтеграції (включаючи Центри локальної активності, Ради мікрорайонів, Територіальні групи соціальної роботи, інституції культури, громадські центри, бібліотеки, клуби для людей старшого віку та інші місцеві установи та організації).

Мета: посилення інтеграційних процесів та соціальної згуртованості у місцевих громадах, включення людей з досвідом міграції у життя місцевої громади.

Заплановані дії:

- 1) **сприяння та підтримка місцевих заходів з соціальної взаємодії та міжкультурної інтеграції** в місцевих громадах (включаючи місця міжкультурних зустрічей, групи підтримки та самопомогі, спільні місцеві ініціативи, інтеграцію дітей та молоді з однолітками);
- 2) **посилення заходів, спрямованих на залучення ключових місцевих суб'єктів до реалізації** цієї політики (з особливим акцентом, серед іншого, на Ради мікрорайонів, Муніципальні публічні бібліотеки, заклади культури, Територіальні групи соціальної роботи, Центри локальної активності);
- 3) **сприяння та інтеграція міжкультурної перспективи в місцеву діяльність**, що здійснюється міськими підрозділами та установами а також діяльність доручену/призначену громадським організаціям та іншим суб'єктам;
- 4) **розробка заходів щодо активного включення нових мешканців у життя місцевої громади**, у тому числі шляхом просування форм соціальної активності та участі у місцевих громадах місцевими організаціями з урахуванням культурного та мовного різноманіття (наприклад, громадські консультації, Вроцлавський громадський бюджет, Мікрогранти, міжкультурні заходи);
- 5) **просування належної місцевої практики із залученням мігранток та мігрантів**, а також інтеграційних проєктів із залученням місцевої громади;
- 6) **міжгалузеве співробітництво для підвищення соціальних та міжкультурних компетенцій мешканців**, діалогу та міжкультурної відкритості, протидії стереотипам та упередженням;
- 7) **міжсекторальна співпраця у моніторингу міжкультурних соціальних відносин**, конфліктних ситуацій та мови ворожнечі у місцевих громадах;
- 8) **розвиток діяльності та міжсекторального співробітництва для підтримки в конфліктних ситуаціях** з особливим акцентом на міжкультурні конфлікти;
- 9) **розвиток діяльності та співпраці у сфері обміну інформацією** щодо участі громад мігрантів у місцевому просторі міста (житлові комплекси).

Виконавці: в т.ч. Департамент соціальних питань (Відділ соціального залучення, Вроцлавський центр соціального розвитку, Муніципальний центр соціального забезпечення, Відділ охорони здоров'я), Відділ культури, Офіс спорту

Головний координатор: Відділ соціального залучення, Вроцлавський центр соціального розвитку

Партнери (пропозиція): зокрема, громадські організації (у тому числі: Центри локальної активності), Ради мікрорайонів, Муніципальна публічна бібліотека, Молодіжні будинки культури, заклади культури, Місцеві команди соціальної роботи, місцеві партнерства

VIII. КУЛЬТУРА

Культурне життя допомагає будувати міську громаду. Це створює простір, де можуть резонувати різні думки, погляди та бачення, де різні голоси можуть вступати у відносини та ставати частиною діалогу, а культура стає місцем спільних символів. Але це також дає можливість брати участь індивідуально, без необхідності взаємодіяти з іншими. Таку роль відіграють заклади культури, художні галереї, музеї, бібліотеки, центри локальної активності, громадські організації та багато інших.

Люди з досвідом міграції та представники національних та етнічних меншин повинні бути рівноправною частиною культурного життя міста, мати можливість брати участь та створювати культурні заходи, презентувати культуру країни свого походження та ділитися своєю думкою з міських питань. При реалізації цих постулатів важливо визнавати та розуміти культурні потреби, а також впроваджувати рішення, які дозволять їх задовольнити. Вроцлав впродовж багатьох років реалізує багато культурно-освітніх проєктів, сприяючи відкритості та культурному різноманіттю (міжкультурні фестивалі та заходи), які є важливим елементом посилення інтеграційних процесів.

Мета: розуміння потреб, підвищення доступності та участі людей з досвідом міграції та представників національних та етнічних меншин у культурних заходах Вроцлава.

Заплановані дії:

- 1) **визнання та розуміння культурних потреб** мігрантів та представників національних та етнічних меншин (у тому числі з урахуванням їх очікувань та досвіду діагностики та аналізу);
- 2) **підвищення доступності культурних заходів та послуг**, у тому числі зменшення комунікаційних бар'єрів (зокрема через розвиток мовної доступності інформаційно-промоційних матеріалів; використання простої та інклюзивної мови у комунікації);
- 3) **проведення заходів щодо включення міжкультурної перспективи до культурних заходів та послуг** (у тому числі шляхом врахування міжкультурних заходів, включаючи ті, що підтримують традицію та культурну ідентичність, розширення доступу до навчальних матеріалів, книг, журналів різними мовами);
- 4) **здійснення заходів для збільшення участі** людей з міграційним досвідом та представників національних та етнічних меншин **у створенні культурних заходів та послуг** (у тому числі шляхом організації та співорганізації програм, заходів та ініціатив, сприяння культурному різноманіттю, працевлаштування людей у закладах та організаціях культури з культурним та соціальним профілем);
- 5) **сприяння міжкультурному різноманіттю в культурному середовищі** (у тому числі шляхом організації соціальних ініціатив, дебатів, конференцій та інших зустрічей у громадських та соціальних установах, з особливим акцентом на заклади культури, муніципальні публічні бібліотеки, громадські організації).

Виконавці: в т.ч. Відділ культури, Вроцлавський центр соціального розвитку, громадські установи культури, в тому числі філії Муніципальної публічної бібліотеки

Головний координатор: Департамент культури і спорту

Партнери (пропозиція): у тому числі громадські організації (зокрема Центри локальної активності та місцеві партнерства)

ІХ. ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Соціальне різноманіття передбачає багатоманітність думок, поглядів, соціально-економічних статусів або культурного походження. Конфлікти та непорозуміння є природним аспектом повсякденного життя. Важливо створити умови для їх вирішення. Міська влада прагне ініціювати та підтримувати процеси медіації та протидіяти соціальним конфліктам у різних сферах життя міста: освіті, роботі, сусідстві, громадському просторі та інших.

Мета: Зміцнення позитивних соціальних зв'язків шляхом розвитку міжкультурних компетенцій та соціального діалогу та вирішення конфліктів

- 1) **зміцнення діяльності у сфері освіти, комунікації та міжкультурних компетенцій** дітей, молоді, дорослих, у тому числі людей старшого віку (включаючи знання про стереотипи та упередження, протидію дискримінації);
- 2) **співпраця та розвиток діяльності у сфері соціального та міжкультурного діалогу мешканців**, спрямованого на зміцнення взаємовідносин (включаючи зустрічі, дебати, конференції);
- 3) **посилення компетенцій педагогічних працівників** (опікунів, керівників, державних служб, що працюють з дітьми та молоддю) у сфері, серед іншого, розуміння відмінностей між непорозумінням, суперечкою, конфліктом та насильством, а також можливих інструментів та форм дій у сфері вирішення проблем;
- 4) **проведення заходів, спрямованих на розробку моделей спеціалізованої, методичної, інструментальної та інтервенційної підтримки в конфліктних ситуаціях** в рамках міжсекторальної співпраці, зокрема, з громадськими організаціями, що спеціалізуються у цій сфері, Поліцією, Міською вартою, Окружною палатою юрисконсультів, кураторами, психологічно-педагогічним персоналом.
- 5) **просування медіації як ефективної форми з'ясування непорозумінь та вирішення конфліктів** (підтримка в ситуаціях непорозумінь та конфліктів шляхом надання професійних послуг медіації, зокрема у шкільному та місцевому середовищі);
- 6) **розробка заходів з управління конфліктами в межах громади мешканців** у співпраці, зокрема, з Радами мікрорайонів, Центрами локальної активності, Поліцією, Міською вартою (включаючи моніторинг, оцінку процесів та пошук нових рішень);
- 7) **розвиток діяльності у сфері протидії дезінформації та онлайн-ненависті**, зокрема серед дітей та підлітків;
- 8) **просування потенціалу культурного та соціального різноманіття в житті місцевої громади** (включаючи розвиток міжкультурних компетенцій та протидію дезінформації, стереотипам, упередженням та ненависті в місцевих ЗМІ).

Виконавці: в т.ч. Вроцлавський центр соціального розвитку, Департамент соціального різноманіття, Департамент освіти, Відділ охорони здоров'я, Міська варта, Офіс співпраці з вищими навчальними закладами

Головний координатор: Вроцлавський центр соціального розвитку

Партнери (пропозиція): м. ін. громадські організації (у тому числі: Центри локальної активності)

Х. ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА МОВІ ВОРОЖНЕЧІ, ПІДТРИМКА ПОСТРАЖДАЛИХ

Хоча конфлікти та непорозуміння потребують розмови та посередництва, прояви дискримінації та мови ворожнечі вимагають рішучих відповідей, ефективних дій з боку правосуддя та підтримки жертв. Водночас вкрай важливо проводити та розвивати соціально-освітні програми, які протидіють мові ворожнечі та дискримінації, розробляти заходи на підтримку мешканців, які протидіють цим явищам у міському просторі, постійно вдосконалювати компетенції державних служб та реалізувати комунікаційну стратегію у відповідь на події, що мають ознаки ксенофобії, дискримінації та мови ворожнечі.

Мета: зміцнення почуття безпеки через розробку інформаційних, освітніх та реагуючих інструментів, протидію дискримінації та мові ворожнечі.

Заплановані дії:

- 1) **впровадження політики рівності та підвищення міжкультурних та антидискримінаційних компетенцій серед державних служб** (зокрема, працівників Вроцлавської міської ради, організаційних підрозділів та правоохоронних органів);
- 2) **громадянська освіта мешканців спрямоване на підвищення компетенцій у сфері** дотримання фундаментальних прав людини та протидії ксенофобії та дискримінації;
- 3) **підвищення знань та компетенцій нових резидентів у сфері чинного законодавства Польщі**, загальних цінностей та принципів суспільного співжиття;
- 4) **посилення позиції громадського спротиву мові ворожнечі, ксенофобії, упереджень, дискримінації та насильства**;
- 5) **донесення позиції та реакція міської влади на події, що мають ознаки ксенофобії, дискримінації, мови ворожнечі**;
- 6) **протидія мові ворожнечі в громадських місцях** (шляхом посилення проєктів у сфері відновного правосуддя, моніторингу масових зібрань та заходів, а також міжсекторальної співпраці для ефективних втручань);
- 7) **міжсекторальне співробітництво у розробці ефективних форм протидії та реагування на** прояви дискримінації та насильства, вмотивованих упередженнями, з особливим акцентом на ситуацію жінок з досвідом міграції (у тому числі шляхом моніторингу повідомлень про мову ненависті та про злочини на ґрунті ненависті, адвокаційних заходів, розширення доступу мігрантів до інформації про повідомлення про злочини, мотивовані упередженнями та дискримінацією, та пропонованої підтримки);
- 8) **співпраця у сфері підтримки жертв злочинів на ґрунті ненависті** (у тому числі шляхом інформаційної, консультативної, правової, психологічної підтримки)

Виконавці: в т.ч. Департамент соціальних питань, Вроцлавський центр соціального розвитку, Відділ соціальних комунікацій, Відділ безпеки та управління кризовими ситуаціями, Міська варта

Головний координатор: Департамент соціального різноманіття

Партнери (пропозиція): громадські організації, Поліція тощо.

XI. ФОРМУВАННЯ КРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ

Побудова кризової стійкості є процесом і полягає у розвитку здатності громади виживати та адаптуватися в умовах криз та швидко повертатися до нормального функціонування після їх завершення. Наслідки російської агресії в Україні показали, наскільки важливо прагнути на національному, регіональному та місцевому рівнях до зміцнення міжсекторальної співпраці, розробки спільних планів дій в кризових ситуаціях із зазначенням ролі окремих суб'єктів та формулювання керівних принципів співпраці в разі потенційної кризової ситуації. Це вимагає підготовки, узгодження та спільної розробки сценаріїв співпраці, які посилять відчуття безпеки та ефективної підтримки мешканців та отримувачів допомоги. Не менш важливо розробити принципи кризової комунікації, які дозволять залученим суб'єктам ефективно працювати.

Мета: Посилення ресурсів та міжсекторальної співпраці в кризових ситуаціях

Заплановані дії:

- 1) **створення баз даних інституційних та соціальних ресурсів** (зокрема, висвітлення мовних питань, психологічної підтримки, міжкультурних компетенцій);
- 2) **сприяння розвитку міжгалузевого співробітництва** з особливим акцентом на співпрацю підрозділів та відділів Вроцлавської мерії та громадських організацій (у тому числі шляхом створення міжгалузевих робочих груп) та посилення потенціалу цих ресурсів;
- 3) **оцінка дій, що вживаються в умовах кризової ситуації**, з урахуванням соціальних партнерів, розробка належних практик на основі набутого досвіду;
- 4) **розвиток співробітництва у сфері комунікації, допомоги та підтримки** в кризовій ситуації з урахуванням спеціалізованих підрозділів місцевого та регіонального самоврядування, громадських організацій та інших суб'єктів (у тому числі шляхом навчання, створення міжгалузевих кризових груп, шляхів реагування у конкретних сферах підтримки, розробки правил та форм співпраці);
- 5) **співпраця у реалізації комунікаційних стратегій** на основі достовірної та перевіреної інформації, а також інструментів та каналів комунікації з урахуванням цільових груп та мовного різноманіття;
- 6) **удосконалення компетенцій резидентів у сфері захисту населення та цивільної оборони** в рамках міжгалузевого співробітництва (у тому числі навчання мешканців та громадських організацій).

Виконавці: в т.ч. Департамент соціальних питань (Відділ соціального залучення, Вроцлавський центр соціального розвитку, Відділ охорони здоров'я), Департамент соціального різноманіття

Провідний керівник: Департамент соціальних питань (Відділ соціального залучення, Вроцлавський центр соціального розвитку, Відділ охорони здоров'я)

Партнери (пропозиція): громадські організації (зокрема Центри локальної активності)

Правова основа

Вроцлавська міжкультурна політика є безпосереднім інструментом реалізації цілі 3.2.4 Стратегії «Вроцлав 2050» (3.2.4. Здоров'я, взаємодопомога, довіра; 4. Підтримка різноманіття та інклюзивності), зокрема шляхом запланованого соціального, освітнього та професійного

включення мігранток та мігрантів у життя міста. Напрями дій цієї політики повністю узгоджуються з візією Вроцлава як інклюзивного міста, у якому системна підтримка багатоманітності, боротьба з дискримінацією та зміцнення міжкультурних компетентностей є фундаментом взаємодопомоги та інтеграції місцевих громад.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka
- Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.
- „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo”. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2023. Załącznik do uchwały nr 120 Rady Ministrów z dnia 15 października 2024 r.
- Uchwała nr LXXV/1932/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie „Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023–2027”
- Uchwała nr XXIV/463/25 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 października 2025 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Wrocławia „Wrocław 2050”
- Zarządzenie nr 2284/25 Prezydenta Wrocławia z dnia 11 kwietnia 2025 r. w sprawie przyjęcia Równościowego planu działania miasta Wrocławia na lata 2025–2027.
- Uchwała nr XXVI/715/20 Rady Miejska Wrocławia z dnia 17 września 2020 r. w sprawie przystąpienia Miasta Wrocławia do Europejskiej Koalicji Miast Przeciwko Rasizmowi
- Uchwała nr VIII/111/15 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 marca 2015 r. w sprawie przystąpienia Gminy Wrocław do Międzynarodowej Sieci Miast Schronienia Pisarzy (ICORN)
- Uchwała nr XLII/1085/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 lipca 2021 r. w sprawie przystąpienia Miasta Wrocławia do programu Rady Europy „Miasta międzykulturowe”

Джерела

Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza (2022). Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse – Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach. <https://metropolie.pl/artukul/raport-miejska-goscinnosc-wielki-wzrost-wyzwania-i-szanse>

Laboratorium Polityk Migracyjnych Miast i Regionów OBM UW. (2023). Model lokalnej polityki włączania migrantów i migrantek w życie miast. Założenia i rekomendacje. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.

Rada Europy. (2021). Miasto międzykulturowe krok po kroku. Praktyczny przewodnik po miejskim modelu integracji międzykulturowej. <https://rm.coe.int/icc-step-by-step-guide-in-polish/1680a1b599>

Raport z warsztatów ewaluacyjnych przeprowadzonych w ramach podsumowania Wrocławskiej Strategii Dialogu Międzykulturowego 2018 - 2022, Fundacja na Rzecz Studiów Europejskich, Fundacja Dom Pokoju, <https://wielokultury.wroclaw.pl/publikacje/raport-z-warsztatow-ewaluacyjnych-przeprowadzonych-w-ramach-podsumowania-wsdm-2018-2022/>

Urząd do Spraw Cudzoziemców. (b.d.). <https://migracje.gov.pl>

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego. (2018). Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego na lata 2018–2022. <https://wielokultury.wroclaw.pl/publikacje/program-wroclawska-strategia-dialogu-miedzykulturowego-na-lata-2018-2022/>

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego. (2023). Warunki i jakość życia we Wrocławiu – nowi mieszkańcy i mieszkanki miasta. Raport z badań ilościowych. https://wielokultury.wroclaw.pl/publikacje/zycie_we_wroclawiu_raport_ilosciowy/

Словник термінів

адаптація (соціальна адаптація в міжкультурному контексті) – це процес пристосування людей з досвідом міграції до життя в новому суспільстві та культурі, включаючи вивчення чинних норм, цінностей, правил спілкування, соціальних ролей та способів функціонування в установах приймаючої країни з урахуванням культурних відмінностей.

біженець (refugee) – особа, яка була змушена покинути свою країну через переслідування, війну або насильство. Біженець має обґрунтований страх переслідування через свою расу, релігію, національність, політичні погляди або приналежність до певної соціальної групи.

дискримінація – ситуація, в якій до осіб ставляться менш сприятливо, ніж до інших осіб у порівнянній ситуації, виключно на підставі їхньої приналежності (фактичної або уявної) до певної групи або категорії. Згідно зі стандартами Ради Європи, заборона дискримінації охоплює стать, вік, колір шкіри, мову, релігію, походження тощо.

закон про допомогу – Закон від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни (широко відомий як **Спеціальний закон** або **Спецзакон**). Є ключовим актом, що регулює перебування, роботу та соціальну підтримку біженців з України в Польщі.

закон про іноземців – визначає правила та умови в'їзду іноземців на територію Республіки Польща, їхнього перебування, транзиту та виїзду, а також компетенції відповідних органів у цих питаннях.

інклюзивна мова – спосіб спілкування, який свідомо уникає виключення дискримінованих соціальних груп. Враховує відмінності за статтю, віком, етнічною приналежністю та іншими характеристиками.

інтеграція – складний і динамічний процес, успіх якого вимагає залучення багатьох сторін, зокрема мігрантів і місцевої громади. Вимагає розробки рішень шляхом широких консультацій за участю влади та громадянського суспільства.

інтерсекційний підхід – передбачає ставлення до кожної людини як до багатогранної особистості з урахуванням віку, статі, соціального класу, стану здоров'я (наявності інвалідності),

походження, орієнтації тощо. Інтерсекційність та множинна дискримінація нерозривно пов'язані.

меншість – група населення, що відрізняється від більшості жителів країни національною, расовою або релігійною приналежністю. У Польщі розрізняють національні меншини (ті, що мають власну державу) та етнічні меншини (ті, що її не мають).

мігрант (особа з досвідом міграції) – особа, яка змінює місце проживання з однієї країни в іншу з політичних, економічних або освітніх причин. У випадку пошуку захисту йдеться про вимушену міграцію.

міжкультурність – соціальна модель, що забезпечує рівність та згуртованість через взаємодію між людьми різного походження з повагою до різноманіття, прав людини та демократії.

мова ворожнечі – згідно з визначенням Ради Європи, це всі форми вираження (заяви, написи, жести), які поширюють, підбурюють або виправдовують ненависть, ксенофобію, антисемітизм чи нетерпимість.

мультикультуралізм – соціальна модель, яка передбачає співіснування окремих культур. На практиці може надмірно підкреслювати відмінності, що іноді призводить до сегрегації груп.

наскрізна інтеграція (mainstreaming) – діяльність, що полягає у врахуванні конкретних потреб (мігрантів, осіб з інвалідністю) у загальнодоступних державних послугах через адаптацію процедур та навчання персоналу.

особа, яка подає заявку на міжнародний захист (asylum seeker) – особа, чия заява про надання притулку ще не була остаточно розглянута країною, в якій вона була подана.

польська міграційна політика – регулюється спеціальним Законом від 4 квітня 2025 року та Міграційною стратегією Польщі «Повернути контроль. Забезпечення безпеки» (жовтень 2024 року). Базується на потребах ринку праці та безпеки.

соціальна інклюзія (суспільне включення) — процес, що забезпечує повноцінну участь осіб або груп ризику ізоляції в соціальному, професійному та культурному житті громади.